

3) відсутність обставин, що виключають адміністративну відповідальність (статті 17-20 КУпАП)

4) характер вчиненого правопорушення, особа правопорушника, ступінь його вини, майновий стан, обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність (статті 33-35 КУпАП).

Таким чином, проаналізувавши юридичні та фактичні підстави для застосування громадських робіт як виду адміністративного стягнення, до фактичних підстав для застосування громадських робіт як виду адміністративного стягнення слід віднести й інформацію про особу правопорушника щодо факту його працездатності, наявності чи відсутності постійного місця роботи, майнового стану та платоспроможності з метою визначення судом під час провадження у справі про адміністративне правопорушення – чи можна застосувати до правопорушника виправні роботи або штраф, і наскільки доцільним буде накладення на правопорушника адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт.

*Яковець І. С.,
доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник,
перший заступник директора Державної
установи «Центр пробації»*

ЗВОРОТНЯ СИЛА ЗАКОНУ В ЧАСІ НА ПРИКЛАДІ ПРИЗНАЧЕННЯ СУСПІЛЬНО КОРИСНИХ РОБІТ

Останнім часом в Україні з ініціативи Міністерства юстиції України прийнято низку законів, які посилили захист прав дитини на належне утримання, підвищили відповідальність за несплату аліментів і позитивно впливають на тих батьків, які нехтують обов'язком щодо утримання дітей до досягнення ними повноліття.

Так, 07 грудня 2017 року Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів» № 2234-VIII (Закон), яким ст. 24 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) доповнено новим видом адміністративного стягнення. Таким чином боржників за несплату аліментів стало можливим притягнути до адміністративної відповідальності у виді суспільно корисних робіт.

Суспільно корисні роботи, відповідно до ст. 31¹ КУпАП, полягають у виконанні особою, яка вчинила адміністративне правопорушення, оплачуваних робіт, вид яких і перелік об'єктів, на яких порушники повинні виконувати ці роботи, визначає відповідний орган місцевого самоврядування.

Тому, починаючи з 06 лютого цього року (коли зміни набули чинності) державні виконавці масово почали складати протоколи про вчинення боржниками адміністративних правопорушень, передбачених ст. 183¹ КУпАП (у редакції до 28.08.2018 р.), та надсилали їх для розгляду до суду за місцезнаходженням органу державної виконавчої служби. При цьому розмір заборгованості зі сплати аліментів повинен був перевищувати суму відповідних платежів за шість місяців.

Аналіз судової практики показує неоднозначну позицію щодо розгляду такої категорії справ. Одні суди притягають винних до адміністративної відповідальності, а інші скасовують такі постанови. За шість місяців дії Закону на виконання до органів пробації надійшло 1365 постанов про накладення на боржників стягнення у виді суспільно корисних робіт.

Завданням провадження у справах про адміністративні правопорушення є: своєчасне, всебічне, повне й об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності з законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності. Провадження в справах про адміністративні правопорушення здійснюється на основі суворого додержання законності, що зазначено в ст. 7 КУпАП.

Стаття 58 Конституції України закріплює один з найважливіших принципів сучасного права: закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи. Ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх учинення не визнавалися законом як правопорушення. Таким чином, вони поширюють свою дію на ті відносини, які виникли вже після набуття законами чинності.

Ця ж норма закріплена і в ст. 8 КУпАП, в якій зазначено, що особа, яка вчинила адміністративне правопорушення, підлягає відповідальності на підставі закону, що діє під час і за місцем учинення правопорушення. Закони, які встановлюють або посилюють відповідальність за адміністративні правопорушення, зворотної сили не мають. Таким чином, особа не може бути притягнута до адміністративної відповідальності за правопорушення встановлене законом, що набрав чинності вже після його вчинення, оскільки закон, що встановлює відповідальність, не має зворотної сили. Тобто, відповідальність за вказане правопорушення була встановлена Верховною Радою України Законом

України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів» від 7 грудня 2017 року № 2234-VIII, який набув чинності через місяць з дня опублікування, а саме 6 лютого 2018 року, тому шестимісячний строк заборгованості повинен відраховуватися саме з цієї дати.

Між тим, відповідно до результатів досліджень, встановлені випадки скасування постанов судів і закриття проваджень у справі про притягнення до адміністративної відповідальності за ст. 183¹ КУпАП через відсутність складу адміністративного правопорушення. Приміром, постановою Апеляційного суду Харківської області від 02 травня 2018 року провадження в справі про адміністративне правопорушення закрито на підставі п. 1 ст. 247 КУпАП, а постанову судді Первомайського міськрайонного суду Харківської області від 08 квітня 2018 року щодо притягнення ОСОБИ до адміністративної відповідальності за ст. 183¹ КУпАП скасовано. Свою позицію суд обґрунтовував тим, що період часу несплати аліментів особою до вступу в дію ст. 183¹ КУпАП не має братися до уваги під час обрахунку сукупного розміру аліментної заборгованості як умови притягнення до адміністративної відповідальності.

Фактично, судами не вироблено єдиної позиції стосовно зворотної сили закону в цих випадках, що ускладнювало роботу уповноважених органів з питань пробації під час виконання постанов про накладання адміністративних стягнень у виді суспільно корисних робіт, а позитивний результат нововведень залежить ще і від правильного застосування норм закону та належної підготовки документів, які мають подаватися для розгляду до суду.

Крім того, такі ситуації порушували права осіб, які оскаржували постанови у зв'язку з неправильним застосуванням адміністративного законодавства. Ця позиція ґрунтується винятково на чинних законодавчих актах у тому числі ст. 58 Конституції України, тому не можна обґрунтовувати позитивні досягнення нововведених реформ загальною необхідністю, оскільки це тягне за собою суттєві порушення прав людини.